

PAPOLCZY PÉTER

Míg e zavart golyóban székel az emlékezet

William Shakespeare szonettjeinek megjelenése Fazekas Sándor új fordításában 2023 egyik legnagyobb jelentőségű eseménye volt a magyar nyelvű fordításirodalom világában. Egy ilyen kötet mindig remek apropót szolgálhat, hogy visszatekintsünk a korábbi csúcstámadásokra, megnézni, a korábbi fordítók közül ki volt, aki nem okosan fordított, de szertelenül, illetve ki fogadta meg a poloniusi tanácsot, miszerint „kölcönt ne végy, ne adj”, és mindenk fölött hű maradt a formához.

Fazekas Sándor fordításaiban lenyűgöző, hogy míg nem cáfol rá a tételre, miszerint a kötött forma a tartalmi pontosság rovására megy, megmutatja, nincs egyértelmű negatív korreláció, fordított arányosság a kettő között. Vagyis nem igaz, hogy tartalmi hűséget csak nagy formai áldozatok árán lehet elérni. Ha kikeressük azokat a helyeket, ahol a címvédő Szabó Lőrinc igen merész módon feszegette a forma határait (pl. sortörés névelő után, rímpozícióba helyezve az „a”-t), és összevetjük Fazekas Sándor megoldásával, látni fogjuk, hogy nem volt elkerülhetetlen a Shakespeare-től teljesen idegen tagolás. Az új fordításban nincs erőlködés, mintha teljesen természetes lenne, hogy a magyarban is adódnak rímelő szavak pont ott és akkor a gondolatban, mondatban, ahol erre szükség van.

Egy költő, ha le akarja róni tiszteletét egy másik költő előtt, ír egy verset róla, a munkásságáról. Mit tehet egy műfordító hasonló helyzetben? Például lefordíthatja más költők homázs-verseit ahhoz a költőhöz, akit a műfordító kolléga is fordít. Álljon hát itt egy nagyon színes kis bokréta versekből, melyeket valami módon Shakespeare és a szonettjei ihlettek. A sort egy német romantikus költő, August von Platen (1796–1835) nyitja, őt követi E.K. Chambers (1866–1954) angol irodalmár és Shakespeare-kutató, a harmadik Thomas Sturge Moore (1870–1944), angol költő, majd jön R. S. Gwynn (1948–) amerikai költő, és a végére marad a kakukktójás, a holland Coenraad van Emde Boas (1904–1981), aki egyrészt nem szonettel járul hozzá a csokorhoz, másrészt nem hivatásos művész, hanem a szexológia hollandiai úttörőjeként került bensőséges viszonyba a szonettekkel.